

MARKECEDULE VAN BERGENTHEIM,

MEDEGEDEELD DOOR

Mr. A. HAGA.

De markecedulen, d.z. de oudste codificaties der marke-rechten, zijn meerendeels verloren gegaan; een enkelen keer vindt men een afschrift eener markecedule in de nog voorhanden markeboeken geregistreerd. Eenige jaren geleden was het Rijksarchief in deze provincie evenwel zoo gelukkig, een origineele markecedule der marke Bergentheim (ambt Hardenberg) te verwerven, opgemaakt in 1461, waarvan een afschrift hieronder volgt.

Het charter is een z.g. chyrograaf, op perkament in duplo geschreven en van elkaar gescheiden door de letters A B C D E. Dwars door deze letters werd het charter langs een zigzaglijn in tweeën geknipt en ieder der rechthebbenden een exemplaar overgegeven. Wie deze rechthebbenden waren, blijkt uit het slot van de markecedule: de heer van Gramsbergen ontving een exemplaar en het klooster Sibculo het andere. Het laatste is verloren gegaan, is althans niet meer aanwezig in het archief van genoemd klooster; het andere, thans door het Rijksarchief verworven exemplaar, heeft blijkens een dorsale notitie van de hand van R. B. R. graaf van Rechteren, heer van Gramsbergen in het midden der 18de eeuw, deel uitgemaakt van diens archief en is daarmede thans wederom vereenigd.

Over de marke Bergentheim is weinig bekend. Enkele gegevens vindt men in het bekende werk van wijlen Mr. G. A. J. van Engelen van der Veen: *de Marken in Overijssel*¹⁾; wij ontleenen daaraan het volgende: „de erfgenamen van

1) *Geschiedkundige Atlas van Nederland: de Marken in Overijssel* ('s-Gravenhage 1924).

Bergentheim stonden in 1405 hunne rechten op de wilderissen in Sibculo af ten behoeve van een daar te stichten klooster. In 1423 verleenden zij het recht van ware aan den kloosteruithof Marienberg. Uit dezen hof is het gehucht Marienberg ontstaan. Blijkens de markeboeken (1611—1859) waren er 2 erfmarkerichters, die beurtelings een jaar die functie uitoefenden; de een was eigenaar van Marienberg, aan welke andere hoeve het recht verbonden was, bleek mij niet. In de 18de eeuw was er nog slechts één markerichter, de eigenaar van Marienberg."

In verband met het bovenstaande en de hier volgende marke-cedule mogen we aannemen, dat de beide markerichters oorspronkelijk waren de heer van Gramsbergen en het klooster Sibculo als eigenaar van den uithof Marienberg.

Hier volge thans de markecedule; de nummering is gemakshalve door mij aangebracht.

In den jaer ons Heren doe men screef dusent vierhondert unde een ent sestich doe overdroghen die ghemeyne merckenoten van Bergenthem mit consent unde volbert¹⁾ mijns jonckeren van Gramsberch als een holtrichter der marke voirschr, in aldusdanighen voirwerden als hiernae bescreven steet,

1. Int eerste so is een overdracht ende wilkoer, dat elc eyken stam, he sy cleyn ofte groot, wie den houwet buten oirlof ende overdracht der voirsz. erfgenamen, die heeft ghebraken drie olde schilde.
2. Item of enich erfgenaem of buer holt vercofte, dat uut der marke ghevuert worde, die broke sal dubbelt wesen.
3. Item of enich erfgenaem of buer houwe enen berneboem, die hij verbrande, die heeft ghebraken twe olde schylde.
4. Item of enich erfgenaem of buer heuwe enen toech van enen boem buten oirlof als voirsz. steet, die heeft ghebraken enen olden schilt.

1) volbert = toestemming.

5. Item wie dat huls houwet in der voirsz. marke, die heft gebraken an elken stam enen olden Vleems.
6. Item wie dat vaern meyet ende enwech vuert, die heeft ghebraken an elken voeder een tonne byers.
7. Item tsijnt vorwerden, dat een yewelic waer des jaers omtrent sunte Peter ad cathedram paten sal drie tellighen in der voirsz. marke by een peen van een tonne byers.
8. Item so sijn dat voirwerden, dat mijn joncker van Gramsberch of sijn amptlude van sijnre wegghen sal alle jaer eens holtgerichte sitten in der voirsz. marke tusschen Meydach ende sunte Johansdach midsomer. Ende toe den tiden voirsz. sullen die swarende comen an mynen joncker voirsz. ende verbadent an hem dattet ummer gheschyede.
9. Item alle jaer sal men nye swaren setten, dat sal umgaen alst redelic ende ghewoentelic pleecht te wesen. Ende die zwaren sullen alle jaer so lange ghezwaren bliven, hent men dye nye gheswaren kyeset op dat naeste holtgerichte of sich dat vertreckte een maent myn of meer.
10. Item dat sijnt voirwerde, dat gheen erfgenaem of buer noch nyement dye ghewaert is in der voirsz. marke holt noch eykelen enwech gheven en sal buten oirloff des holtrichters ende der ghemeyner erfgenamen. Weer yement die dit dede, die broeken solden staen tot des holtrichters verclaren ende der ghemeynre erfgenamen.
11. Item so sal men alle jaer eens deylen toe vreedholt ¹⁾ of des noot weer.
12. Item of enich buer sijn vreedholt enwech gheve of vercoft, of dat uut der marck ghevuert worde, die heeft gebraken enen olden schijlt.
13. Item of ennich erfgenaem oirlof hadde holt te houwen, dat he vertymmeren wolde, dat sal hy hem laten wijsen

1) Vrede is de omheining van een erf. Vreedholt is derhalve hout, dat dient ter omheining van het erf.

van twee erfghenamen ende van den swarenen bij eenre peen van twe olde schilde.

14. Item soe mach een yewelic ware holden in der voirsz. marke tyen koen ende nyet meer, alst overdraghen is by een pene van ene tunne byers.
15. Item so mach een yewelic ware holden XXX scape ende nyet meer, bij een pene van een tunne byers.
16. Item nyement en sal enich uuthems guet in der voirsz. marck annemen, dat sy runder of scaep of ander beesten, by een peen van enen olden schild.
17. Item voirt so ist een wilkoer ende vorwert van den holtrichter ende den ghemeynen erfghenamen, dat men die brueke uutwynnen sal mitten holtrichter ende den erfghenamen van alle denghenen die ghebraken hevet in der voirsz. marcke, sonder pantweringhe.
18. Item weert zake, dat yemant behoef hadde ende noot dede an sijn selfs huys in der marken te tymmeren, die mach op ene waer tymmeren twe gebont ende nyet meer. Ende dat sal he te kennen gheven den holtrichter ende den ghemeynen erfghenamen op die holtsprake ende sal um dat wisen laten van twee erfghenamen ende den zwaren.
19. Voert so synt vorwerde, weert sake dat enich erfgenaam holt ghewesen worde, dat hy vertymmeren solde ende des nyet en dede ende bynnen een half jaer nyet en vertymmerde, dat holt voirsz. sal vervallen wesen den ghemeynen erfghenamen.

Des synt desser cedulen twe al eens holdende, die een uut der ander ghesneden. Des hevet mijn joncker van Gramsberch voirsz. die een cedele ende dat cloester van Zebekeloe die ander cedule.

Ghegheven int jaer ons Heren als voirsz. steet.

Oorspronkelijk, in het archief van het huis Gramsbergen, invent. D no. 25a. Rijksarchief te Zwolle.